

K nedožitému jubileu primára Černého

V júli 2009 by sa pán primár Černý dožil 85 rokov.... ohromujúce číslo pre tých z nás, ktorí s ním pracovali do jeho 60-ky, kedy zo zdravotných dôvodov odišiel do (veľmi predčasného) dôchodku, ktorý nám naznačuje aj naše pribúdajúce roky... Dovolím si byť v spomienke na tohto vzácneho človeka a doktora osobný a čerpať trochu aj zo spomienok jeho dvoch synov Vlada a Tona, ktorí sa z akýchysi dôvodov nedali napriek (alebo práve kvôli?) jeho žiarivému príkladu na medicínu a obaja sa veľmi úspešne venujú vedám exaktným.

Onkológia (Bratisl.), 2009; roč. 4 (4): 260

Pochádzal zo Skalice, bol na to patrične hrdý a nezabudol nám to často pripomenúť. Jeho vzťah k tomuto mestečku na Záhorí bol skutočný a úprimný a svojím spôsobom nákazlivý; aj my (jeho doktori) sme mali k tej Skalici pozitívny vzťah. Citujem (Tona): „Vždy si udržiaval vrelý vzťah k Skalici (ako všetci Skaličania). Doma sa „vyprávalo po skalicky“ a často ho volali na konzultácie do skalickej nemocnice. Keď kedysi začiatkom 70. rokov chcelo Ministerstvo školstva zrušiť Skalické gymnázium, bol členom petičnej delegácie Skaličanov, ktorá vymohla zrušenie rozhodnutia.“ Jeho rodičia boli roľníci, mal troch súrodencov a často hovorieval, že najtalentovanejší bol najstarší brat, ktorý ale nikdy neštudoval, lebo ostal „na grunte“. Koncom 40. rokov skončil medicínu a po krátkom období v skalickej nemocnici pracoval v Štátnej nemocnici v Bratislave aj s A. Winklerom (neskorším dlhoročným zástupcom Československa vo WHO); spolu prešli začiatkom 50. rokov na zakladajúcu sa onkológiu; neskôr sa docent Winkler stal vedúcim experimentálnej časti a Dr. Černý primárom interného, neskôr chemoterapeutického oddelenia Onkologického ústavu pre Slovensko.

Prežil a spolutvoril búrlivý rozvoj chemoterapie nádorov v Československu od jej úplných začiatkov až do obdobia jej plného rozkvetu v čase odchodu do dôchodku v roku 1984 a celý ten čas bol vždy „up-to-date“ vedomosťami a informáciami o nových liekoch a liečebných postupoch. Bol veľkorysý k mladším kolegom a priamo ich tlačil a pomáhal, aby sa dostali (keď sa dalo) na dobré pracoviská v zahraničí nazbierať vedomosti a skúsenosti a po návrate zlepšiť doma, čo sa dalo. Niektorí emigrovali a nevrátili sa a on im to nezazlieval. Doteraz nerozumiem, ako on sám, ktorý na pobyte „vonku“ nikdy nebol, mohol mať taký otvorený, novátorský spôsob medicínskeho myslenia. Mal nezastupiteľnú úlohu pri zrode

prvých skutočných kontrolovaných klinických štúdií v Československu a dbal veľmi o kvalitu údajov, ktoré sa spracúvali. Hovorieval, že treba radšej publikovať menej, ale „solídne dáta“. Viacero, neskôr špičkových, onkológov i v Čechách iste spomínalo a spomína s vďakou na inšpiratívne, poučné, kritické a otvorené diskusie s pánom primárom Černým. Bol so svojou prácou a s pracoviskom veľmi zviazaný a jeho pocit zodpovednosti za chorých ľudí ho viedol ku skutočne každodennej vizite na oddelení a (citujem Tona): „často slúžil (vtedy, koncom 50. rokov sa za celú službu priplácalo 5 Kčs) a aj keď neslúžil, často nám v noci príbehli búchať na dvere a väčšinou utekal niekoho zachraňovať. Keď nám zaviedli telefón, už nechodili búchať, ale utekal rovnako často. Mal spočítané, že do roboty ma 72 krokov“ (býval celý život s pani manželkou a dvoma synmi) v dvojizbovom byte na Hollého ulici, skutočne 72 krokov od nemocnice...).

Mal neuveriteľne empatický a láskavý vzťah k pacientom, venoval sa rovnako každému, či akademikovi alebo mentálne postihnutému človeku. Mnoho rokov mal širokú klientelu i neonkologických pacientov, ktorých však ošetroval zásadne mimo pracovného času, najmä skoro ráno, čo niektorým prekážalo tak, že vydali v istom období zákaz zdržiavať sa v ambulanciách pred ich ordinačnými hodinami; to bolo kvôli nemu, nikto iným totiž ráno o pol siedmej v ambulancii nesedel...

Pracovná atmosféra, ktorú vytvoril na svojom pracovisku bola ojedinelá, nikde inde som sa s takou nestretol. Presnosť, otvorenosť, korektnosť v odovzdávaní informácií bola najmä jeho základnou vlastnosťou a my, jeho žiaci, sme sa ju v úplnej väčšine snažili napodobniť. Neexistovala medicínska otázka, ktorú by sme sa nemohli opýtať, od starších po posledného najmladšieho sekundára; pozorne vypočul, trpezlivo vysvetlil a dokonca vypočul i prípadný návrh i najmladšieho sekundára

a ak dával zmysel, dokázal ho akceptovať. Ja osobne, odrastený v tejto „otvorenej“ spoločnosti, som mal neskôr drobné problémy pri pokusoch o podobnú otvorenosť na iných pracoviskách.

Bol veľmi poriadny a „organizovaný“ – vo svojej pracovni mal absolútny poriadok a čokoľvek (separátku, knihu, diapozitív) bol schopný nájsť v priebehu 1 – 3 minút. V istom období, keď sme mu často klopali na dvere, opýtať sa niečo a jeho to rušilo pri písaní, čítaní alebo telefonovaní, nechal nám všetkým spraviť kľúče od jeho pracovne, kde sme mali voľný prístup 24 hodín denne...(s takým stupňom dôvery som sa nikdy a nikde nestretol). Najradšej som niekedy počas nočných služieb čítaval kópie jeho konzílií (všetky mal metodicky založené), pretože čo konzílium – to dôkladné epikritické zhodnotenie a zrelá, vyargumentovaná úvaha so zdôvodnením diagnostických a liečebných návrhov. Učil nás kriticky myslieť a robil to svojím osobným príkladom a otvorenosťou, málokedy nám niečo prikazoval a všetci sme sa pod jeho vplyvom snažili pracovať čo najlepšie.

Som presvedčený, že temer v každom z nás, čo sme mali to šťastie pod ním a s ním pracovať, zanechal nezmazateľné stopy. Naše diskusie, kedy sme my, vtedy mladí, navrhovali niečo nové, neoverené alebo neštandardné a on nám úmyselne oponoval a nútil nás vecne a podložene argumentovať, boli nezabudnuteľnými mentálnymi cvičeniami, ktoré obohacovali všetkých zúčastnených.

Ja osobne sa bez hanby priznávam, že neuplynie ani jeden pracovný deň, kedy by som si na neho nespomenul a nepremýšľal, ako by problém riešil pán primár Černý, ako by vyhodnotil fakty a urobil zodpovedné a logické rozhodnutie.

MUDr. Ján Gyárfáš